

Mark P. Jenkins, *Bernard Williams*, in de reeks Philosophy Now, Acumen, Chesham, 2006, ix-203 p.

Boekbespreking Katrien Schaubroeck *Tijdschrift voor Filosofie* 2007 69: 3, pp. 593-594.

Bernard Williams is één van de meest intrigerende filosofen van de voorbije eeuw. Zijn overlijden in juni 2003 inspireerde vele collega-filosofen tot eerbetuigingen en loftuitingen van allerlei formaat. Martha Nussbaum schreef 'Tragedy and Justice. Bernard Williams remembered', een lange en mooie hommage voor *The Boston Review* (november 2003). Er werden drie postume bundels klaargemaakt (*The Sense of the Past*, *In the Beginning was the Deed* en *Philosophy as a Humanistic Discipline*) die door Williams' levenslange vriend Thomas Nagel uitgebreid beproven worden in 'The View from Here and Now' (*London Review of Books*, mei 2006). Maar de meest omvattende terugblik op het indrukwekkende filosofische leven van Williams vindt men in Mark Jenkins zijn boek *Bernard Williams*, verschenen in de reeks 'Philosophy Now' drie jaar na Williams' dood. Het boek bestaat, naast een inleiding en een conclusie, uit zes op zichzelf staande hoofdstukken die elk een aspect van Williams' brede filosofische interesse belichten. Achteraan vindt men een bibliografie met de belangrijkste primaire en secundaire literatuur, en een handige index.

In *Menselijk, al te menselijk* werpt Friedrich Nietzsche, scherp en uitdagend als hij is, het volgende op: "Denk je dat dit werk fragmentarisch is omdat ik het je in fragmenten geef?" Williams zou ons dezelfde vraag voor de voeten kunnen gooien. In een academische cultuur die de expliciete taal van wiskunde en logica verkiest boven de kracht van de verbeelding schreef Williams een oeuvre bijéén dat suggestief en onthullend eerder dan systematisch en afgerond is. Zijn belangrijkste bijdragen verschenen onder de vorm van artikels eerder dan boeken, die dan nog over zeer uitéénlopende zaken handelen waaronder waarheid, moraal en persoonsidentiteit. Williams' werk zou dus best een onsamenhangende indruk kunnen wekken, maar Jenkins toont op overtuigende wijze aan dat dat slechts schijn is.

In de inleiding geeft Jenkins de myopische lezer een leidraad bij het zoeken naar eenheid in Williams' fragmentarisch gepubliceerde denken. Het cement dat deze 'fragmenten' met elkaar verbindt, is samengesteld uit drie overtuigingen: wil filosofie waardevol, accuraat of plausibel zijn, dan moet ze ten eerste op een realistische manier rekening houden met de psychologische natuur van de mens, moet ze ten tweede blijk geven van de historische wortels van haar concepten en veronderstellingen en moet ze ten derde het radicaal contingente karakter van de werkelijkheid aanvaarden. Welbespraakt en met kennis van zaken biedt Jenkins vervolgens in zes hoofdstukken een overzichtelijke synthese van Williams' uiteenlopende filosofische opvattingen. Maar niet alleen Jenkins' synthetische vaardigheden verdienen lof, ook zijn analytische geest valt op. Met heel precieze pen en een scherpe geest ontleedt hij Williams' invloedrijke, originele maar vaak ook compacte of ruw uitgewerkte ideeën over persoonsidentiteit, het utilitarisme, de Kantiaanse moraal, het praktisch redeneren, de objectiviteit van kennis, en het intellectuele erfgoed uit de klassieke Oudheid.

De analyse van Jenkins bevat veel verwijzingen, niet enkel naar passages uit Williams zijn werk maar ook naar de commentaren van critici. Jenkins stelt zich uitdrukkelijk tot doel het originele en enthousiasmerende, geëngageerde en engagerende denken van Williams recht te doen, en laat daarom vaak filosofen aan het woord die met Williams in discussie gingen en die aantonen dat de boeken en artikels van Williams een scharnierfunctie bekleden in de hedendaagse filosofie. Het vijfde hoofdstuk over het praktisch redeneren bijvoorbeeld illustreert mooi hoe Williams' artikel uit 1981 'Internal and External Reasons' de aanzet gaf tot een sturende invloed uitoefende op een debat dat tot op vandaag erg levendig gevoerd wordt. Jenkins merkt terecht op dat Williams zijn invloed wellicht nergens zo groot geweest is als in het debat over de praktische rede, afgemeten aan de ontelbare reacties die zijn artikel uit 1981 heeft uitgelokt. Uit die reacties pikt Jenkins er drie belangrijke uit: hij laat Christine Korsgaard, John McDowell en Thomas Scanlon (filosofen uit Kantiaanse en Aristoteliaanse hoek) aan het woord en toont hoe die Williams gedwongen hebben zijn Humeaans geïnspireerde positie steeds meer af te bakenen, te verfijnen en te verduidelijken. Zelf neemt Jenkins nergens een standpunt in voor of tegen Williams, hij verwoordt de kritiek van anderen en beperkt zijn eigen kritische inbreng tot het onbeantwoord laten van terloops gestelde, maar pertinente vragen.

Deze degelijke en intelligente analyse van Williams' filosofie, doorspekt met citaten en uitgewerkt met kritische commentaren zal ongetwijfeld zijn nut bewijzen voor leken, studenten en filosofen. Wie streng wil zijn, kan iets opmerken over de soms slordige typografie. Fout of dubbel getypte woorden vallen iets te vaak op. Maar het eindoordeel kan niet anders dan lovend zijn. De talloze belangrijke ideeën ontsproten aan Williams' briljante intellect worden door Jenkins uitéengezet in een overzichtelijk en inzichtelijk geheel, systematischer en preciezer dan Williams het zelf ooit gedaan heeft.

diepgaande en intelligente analyse, doorspekt met citaten en uitgewerkt met kritische commentaren, biedt ons een bevoorrechte blik in het werk van één van de grootste filosofen van de voorbije eeuw.

Zijn er andere inleidingen tot Williams' filosofie?

Chapter 5 'Practical reason'

Afgemeten aan de ontelbare reacties die het artikel uit 1981 'IER' heeft uitgelokt, is Williams invloed nergens zo groot geweest als in het debat over de praktische rede.

Chapter 6 'Truth, objectivity and knowledge'

Moeilijk te vatten positie die anti-realisme, cognitivisme en relativisme met elkaar verzoent

Drie aspecten van Williams' opvatting over de mogelijkheid van objectieve kennis. Ten eerste, Williams' hypothese van de absolute conception (Jenkins stelt voor het niet te zien als een hypothese maar als een heuristisch instrument, een gedachteconstructie om een onderscheid tussen kennis op wetenschappelijk en ethisch vlak scherp te stellen.) Ten tweede, de 'thick concepts', Williams' visitekaartje, hoewel hij niet de uitvinder van het concept was. Ten derde, uit de eerste twee aspecten volgt dat Williams' opvatting voor ethische kennis niet anders dan relativistisch kan zijn

Ivm H5 Practical reason

1981 Internal and External Reasons

1995c Internal Reasons and the Obscurity of Blame

1995

2001 PostScript

In 1995c stelt Williams de vraag het meest accuraat:

“What are the truth conditions for statements of the form ‘A has a reason to X’, where A is a person and X is some verb of action? What are we saying when we say someone has a reason to do something?”p35

Door Williams zelf naar voren geschoven als beste antwoord, most recent + his preferred answer in 2001

“A has a reason to X only if there is a sound deliberative route from A's subjective motivational set A's X-ing”p91

To be specific, it is an account of statements about reasons for action

Mooi gezegd door Jenkins p88 “Although Williams treats this issue quite generally, so that his analysis of how best to characterize reason statements applies equally well to, say, reasons to go surfing or to get married or to eat Thai food, clearly the stakes increase, and the implications of Williams's approach appear, at least to many philosophers, more worrisome, when the actions to which reasons statements would apply are ethical in nature.”

No one disputes that both internal and external statements about reasons for actions find wide employment. Williams questions whether they are both as valid. According to him external reason statements make no sense. It is often said, also by Williams himself, that there are no external reasons or that external reasons do not actually exist (cfr. Formulering Jenkins p 89) but this tends to mislead as if Williams considered a reason to be a metaphysical entity. There are no reasons out there, so not realism in that sense, but a reason statement is truth-apt, at least if it is interpreted in the internal sense.

Williams starts off by a bare-bones model for internal reason statements he call 'sub-Humean'; He then expands this model by clarifying and refining some of its implications

A has a reason to X iff A has some desire the satisfaction of which will be served by his X-ing

These additions and revisions take the form of four propositions

Waar het Williams om te doen is: establish a necessary connection between elements of an agent's subjective motivational set and the truthful ascription to that agent of reasons to act. But without embracing the possibility that just any element of S justifies the attribution of a reason. Jenkins "he wants to undercut the reason-generating power of motivational elements resting on false belief" He illustrates his concerns with the now classic gin/petrol example

The agent clearly possesses a reason why he drank petrol and tonic. But did he also have a reason to drink petrol and tonic?

The internal reason conception is concerned with explanation

(citaat IER p102 "If there are reasons for action, it must be that people sometimes act for those reasons, and if they do, their reasons must figure in some correct explanation of their action.") BUT ALSO with the agent's rationality. Therefore a member of S will not give A a reason to X if D depends on a false belief.

But, Jenkins objects, Williams confusingly links rationality with the elimination of false belief.

Williams should have known better, because he writes himself that if the agent should act upon his desire to drink the bottle in front of him, there was not only a reason why he did that, but he would also act rationally, relative to his false belief. The only thing that would be missing is a reason to do what he did. How come then that a few lines further in IER Williams dismisses the suggestion that the agent had a reason to drink the bottle because Williams wants to preserve his concern for the rationality of the agent. Didn't Williams just admit that there was nothing irrational about drinking a bottle you thought contained gin, when you desired a gin-tonic?

Jenkins thinks Williams went astray here.

I am not sure, I find it too implausible that Williams would contradict himself that blatantly within the spanne/reach/term of a paragraph. I suspect that to Williams there might be a difference between an agent's rationality and an agent acting rationally.

For Jenkins it is perfectly fine if Williams want to distinguish between explanatory reasons (reasons why) and justificatory reasons (reasons to) by ruling out false beliefs from the motivational set, but it is wrong to link this dismay of false beliefs with a concern for rationality since rationality need not be at odds with false beliefs. Shifting his emphasis from rationality to sound deliberation, Williams seems to acknowledge this point through the years. Sound deliberation features both rationality and true beliefs (*doesn't Williams mention 'sound deliberative route' in this first article IER already?*)